

Marek KOCHAN

Uniwersytet SWPS

mkochan@swps.edu.pl

CELEBRYTA JAKO AUTORYTET

STUDIUM PRZYPADKU KREOWANIA AUTORYTETÓW MEDIALNYCH

ABSTRACT: **Celebrity as Authority: Case Study of Creating Personal Media Authority**
The topic of this article is the figure of personal authority created in media. The author discusses different concepts of real (genuine, traditional etc.) personal authority and media (false, fake, pseudo) personal authority. Then the process of creating media personal authority is described: one of the methods is publishing the results of surveys about the issue. The research part of the article is devoted to the publication of Pudelek (a gossip website) entitled *Which celebrity is the personal authority for the Poles. One name reigns. (THE SURVEY)* and the comments at the discussion forum below the article. 581 posts from the forum are analyzed to examine the reaction of Pudelek's audience for the act of creating the personal authorities and to discover the main dimensions of the personal authority perception as described in the readers' comments. Five dimensions are discovered and described: Expertise, Communication skills, Morality, Attitude to the Community and Success. The common model of personal authority is surprisingly close to the concepts discussed in scientific papers. The author concludes that even the readers of Pudelek, the gossip website, are skeptical about the media personal authorities.

Keywords: personal authority, media personal authority, celebrities, gossip website, Pudelek portal, media discourse analysis

Słowa kluczowe: autorytet, autorytet medialny, celebryci, portal plotkarski, Pudelek, analiza dyskursu medialnego

WSTĘP

W słownikowych definicjach autorytetu, rozumianego zarówno jako zjawisko, jak i osoba czy instytucja, akcentowane są najczęściej dwa elementy: powaga oraz wpływ¹. Jedno i drugie jest częścią relacji społecznej: powaga musi być uznana przez ogół odbiorców, aby autorytet (osoba, instytucja czy np. pismo) mógł wywierać wpływ na innych ludzi, ich poglądy czy zachowania.

Zjawisko autorytetu jest na ogół opisywane w słownikach w sposób statyczny: można „być autorytetem”, „mieć autorytet” czy „cieszyć się” nim. Tylko w trzech z dziewięciu analizowanych słowników pojawia się dynamika statusu autorytetu, który jest opisywany takimi słowami, jak: „zdobyć”, „zyskać”, „utrzymać”, „wzmocnić”, „podtrzymać”, „podnieść”, „poprzeć”, „uznać”, „podkopać”, „podważać”, „podrywać”, „zachwiać”, „obniżyć”, „tracić”, „osłabić”², „podrywają”, „upadek”³, „poderwać”⁴.

Wedle Hanny Arendt *autorytet zawsze wymaga posłuszeństwa*⁵; jest to jednak taki rodzaj posłuszeństwa, który nie przekreśla wolności, nie wymaga zewnętrznych środków przemocy, ale zniewala umysł. Autorytet, zdaniem Arendt, spełnia istotne funkcje społeczne: *daje światu trwałość i stabilność*⁶, służy też ugruntowaniu władzy nad polis, zapobiega jej zwyrodnieniom⁷. Genezą tego pojęcia jest Grecja, choć Grecy nie znali ani słowa autorytet, ani tego typu władzy⁸ – Arendt wywodzi to pojęcie z pism Platona, który szukał przeciwieństwa przymusu opartego na sile fizycznej i perswazji opartej na argumentach; siły, której istotą byłaby hierarchia. W Rzymie autorytet taki przysługiwał Senatowi, był oparty na ustanowieniu mającym miejsce w przeszłości⁹. Jego funkcją

¹ Począwszy od słownika Arcta, gdzie autorytet to *powaga uznana* (M. Arct, *Słownik ilustrowany języka polskiego*, Warszawa 1935/1996, s. 15), przez słowniki Doroszewskiego (*Ogólnie uznana czyjaś powaga, wpływ, znaczenie, przewaga, mir* – W. Doroszewski, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1958–1969, [online] <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/autorytet;5410716.html>, 29 III 2024), Szymczaka (*Ogólnie uznana czyjaś powaga, wpływ, znaczenie* – M. Szymczak, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1978, s. 102; dokładnie tak samo w: E. Dereń, E. Polański, *Wielki słownik języka polskiego*, Kraków 2008, s. 43), Bańki (*Jeśli jakaś osoba lub instytucja ma autorytet u ludzi, to jest przez nich szanowana i ma na nich wpływ* – M. Bańko, *Inny słownik języka polskiego*, Warszawa 2000, s. 54), Markowskiego i Pawelca (*Człowiek ogólnie poważany ze względu na swą wiedzę lub postawę moralną, mający wpływ na zachowanie i myślenie innych, ciesząca się ogólnym szacunkiem instytucja, pismo, itd.* – A. Markowski, R. Pawelec, *Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych*, Warszawa 2001, s. 71), a zakończywszy na słowniku Dunaja (*Człowiek będący ekspertem w jakiejś dziedzinie, cieszący się poważaniem i mający wpływ na zachowanie i myślenie innych ludzi* – B. Dunaj, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2010, s. 15).

² S. Doroszewski, *Słownik języka polskiego*...

³ M. Bańko, *Inny słownik*...

⁴ E. Dereń, E. Polański, *Wielki słownik*...

⁵ H. Arendt, *Co to jest autorytet?*, [w:] *Między czasem minionym a przyszłym*, przeł. M. Godyń, W. Ma-dej, Warszawa 2011, s. 110.

⁶ Tamże, s. 113.

⁷ Tamże, s. 145.

⁸ Tamże, s. 124.

⁹ Tamże, s. 148.

było umacnianie fundamentów państwa. Senat nie miał władzy (ma ją lud), lecz umacniał decyzje przez wyrażanie aprobaty lub dezaprobaty: by móc spełniać tę stabilizującą funkcję, Senat musiał cechować się powagą (*gravitas*), czyli zdolnością do dźwignięcia tego ciężaru. Arendt porównała autorytet do balastu, który stabilizuje pozycję statku na wzburzonym morzu¹⁰.

Autorytet daje władzy prawomocność i legitymizuje ład społeczny. Jak pisze Alasdair MacIntyre, *akceptacja autorytetu jest w istocie akceptacją zasad, które dają innym i nam samym prawo do postępowania w określone sposoby*¹¹. Autorytet, jak zaznaczono wyżej, wiąże się z pewnym typem władzy, wywieraniem bezpośredniego wpływu na zachowanie innych: *jest czymś więcej niż poradą i mniej niż rozkazem; jest to porada, której nie można zignorować bez obaw*¹². To wszystko skłania do namysłu nad tym, kto zajmuje w społeczeństwie taką pozycję i jest uważany za autorytet; z jakiego powodu ma taki status, jakie cechy kwalifikują go do jego posiadania.

Tematem niniejszego artykułu jest proces kreowania autorytetów w mediach i społeczna percepcja tego zjawiska. Szczegółowe omówienie analizowanego materiału należy jednak poprzedzić refleksją na temat pojmowania samego pojęcia autorytetu i jego różnych wcieleń we współczesnym dyskursie medialnym.

AUTORYTET VERSUS AUTORYTET MEDIALNY

Sklonność do podporządkowania się autorytetom może wynikać z socjalizacji, ale także z powodów praktycznych: ulegamy im z wygody, dla oszczędności czasu i środków, bo zwalniają nas z konieczności myślenia i samodzielnego podejmowania decyzji¹³. Niekiedy powodem uznania kogoś za autorytet są pozory: symbole czy oznaki, takie jak tytuły, ubrania, samochody¹⁴. To wszystko może czasem prowadzić do negatywnych konsekwencji, czego dowiódł eksperyment Milgrama¹⁵.

Józef Maria Bocheński wyróżnił autorytet epistemiczny (który dotyczy wiedzy: zdań, aksjomatów) i autorytet deontyczny (dotyczący dyrektyw)¹⁶. Odmianą tego pierwszego jest *autorytet epistemiczny w zakresie moralności*, czyli w zakresie zdań wartościujących¹⁷. Koniecznym warunkiem uznania autorytetu epistemicznego jest uznanie jego większej kompetencji i prawdomówności¹⁸. Bocheński pisał też o nadużyciu

¹⁰ Tamże, s. 149-150.

¹¹ A. MacIntyre, *Krótką historia etyki*, przeł. A. Chmielewski, Warszawa 2013, s. 185-186.

¹² H. Arendt, *Co to jest...*, s. 149.

¹³ R. Cialdini, *Wywieranie wpływu na ludzi*, przeł. B. Wojciszke, Gdańsk 1994, s. 198.

¹⁴ Tamże, s. 212-213.

¹⁵ Tamże, s. 193-196.

¹⁶ J.M. Bocheński, *Co to jest autorytet?*, [w:] *Logika i filozofia. Wybór pism*, przeł. J. Parys, Warszawa 1993, s. 235-236.

¹⁷ Tamże, s. 253.

¹⁸ Tamże, s. 243.

autorytetu (w stosunku do dziedziny lub przedmiotu) i o nieuzasadnionym uogólnieniu autorytetu (ponad zakres jego wiedzy)¹⁹.

Początek zastępowania autorytetów pseudoautorytetami – celebrytami, idolami – datuje się na lata 90. XX wieku²⁰. Współcześnie to media mogą być najskuteczniejszym narzędziem tworzenia (bądź niszczenia) autorytetów²¹. Wykreowane w ten sposób postacie są określane jako autorytety medialne – to osoby (dziennikarze, sportowcy czy społecznicy) komentujące, oceniające życie społeczne, niekoniecznie mające wiedzę czy przymioty moralne: wystarczy, że często zabierają głos²².

Źródłem autorytetów medialnych jest „czar mediów” – ranga i prestiż instytucji medialnej, która legitymizuje działania podmiotu²³. Autorytet jako wzór osobowy zostaje zastąpiony autorytetem jako pozycją w mediach²⁴.

W literaturze przedmiotu zjawisko to opisane jest za pomocą szeregu opozycji. Autorytet rzeczywisty – uznany rozumowo, powiązany z rzeczywistością, sprawdzony, mający dużą siłę oddziaływania i skuteczność, będący osobowym wzorcem do naśladowania – jest przeciwstawiany autorytetowi medialnemu, którego siła wynika z pozycji podmiotu medialnego, prestiżu mediów, które go wykreowały; jego uznanie ma charakter emocjonalny, nie odnosi się on do rzeczywistości, nie podlega weryfikacji, *jest bytem krótkotrwałym o epizodycznym i powierzchownym wpływie na odbiorców*²⁵.

Autorytet autentyczny może być antytezą autorytetu pozornego. Ten pierwszy jest podporządkowany intencjom życia społecznego, *wskazuje to, co wartościowe, czemu należy poświęcić uwagę, za czym podążać, a czego unikać*. Natomiast autorytety pozorne, pozbawione składowej moralnej, są zdominowane przez przerośnięte ego. *Ich relacje ze społeczeństwem są jednostronne: są podziwiani, ale brakuje im poczucia odpowiedzialności za dobro wspólne. Bycie autorytetem traktują jako środek do celu – sławy, pieniędzy itp.*²⁶. Media mieszają autorytety autentyczne z autorytetami pozornymi, przez co czynią je nieodróżnialnymi²⁷.

W innym ujęciu autorytet prawdziwy jest uczciwy na co dzień, dzielny w sytuacjach nadzwyczajnych, stoi na straży trwałych zasad i prawego stylu życia, świadczy przeciw złu, nie godzi się na kompromisy – ta cecha odróżnia go od autorytetu pozornego²⁸.

¹⁹ Tamże, s. 228.

²⁰ B. Sobczak, *Kreowanie autorytetów medialnych*, [w:] *Retoryka wizerunku medialnego*, red. A. Budzyńska-Daca, A. Kampka, K. Molek-Kozakowska, Warszawa 2016, s. 230.

²¹ M. Iłowiecki, *Strażnicy, żeglarze i błazny. Autorytety i media*, „Ethos” 1997, nr 1 (37) 1997, s. 64.

²² S. Kowalik, *Czy potrzeba nam autorytetów na świecie*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2006, nr 2, s. 195.

²³ Tamże, s. 245.

²⁴ J. Pleszczyński, *Status epistemologiczny autorytetu*, [w:] *Teorie komunikacji i mediów 5*, red. M. Graszewicz, Wrocław 2012, s. 138.

²⁵ B. Sobczak, *Kreowanie autorytetów...*, s. 246.

²⁶ J. Pleszczyński, *Status epistemologiczny...*, s. 134.

²⁷ Tamże, s. 135-136.

²⁸ M. Iłowiecki, *Strażnicy, żeglarze i błazny...*, s. 66.

Autorytet może być przeciwstawiony idolowi (*osoba wykreowana przez media, popularna, przedstawiana tak, żeby była powszechnie lubiana, aprobowana i – konsekwentnie – naśladowana ze względu na swoją popularność w kulturze masowej*²⁹); autorytet prawdziwy – autorytetowi fałszywemu, czyli pseudoautorytetowi, gdzie pierwszy nie zabiega o taki status, jest wolny od potrzeby uznania³⁰, drugi zaś *zabiega o status autorytetu dla samego siebie; sprawdzianem autorytetu jest postawa moralna – nadużycia moralności są wyznacznikiem pseudoautorytetu*³¹.

W innym ujęciu autorytet medialny i autorytet tradycyjny są dwoma równoległymi typami autorytetu. Pierwszy opiera się na efekcie aureoli, na wizerunku osoby dobrze się prezentującej; wykreowany i upowszechniony przez media jest dyspozycyjny i zależny od mediów; nie jest weryfikowalny, nie ma odniesienia do rzeczywistości, jest zwolniony ze społecznej odpowiedzialności. Autorytet medialny jest sezonowy, krótkotrwały, wymienny (zastępowalny) i samoreferencyjny (istnieje sam dla siebie): składa się z pozy i deklaracji, a nie autentycznego pomocnego zaangażowania na rzecz innych. Jest też przyjmowany emocjonalnie.

Natomiast autorytet tradycyjny uznawany jest racjonalnie, rozumowo; to ktoś, kto ma własne poglądy, stanowi wzór stylu życia, wzbudza szacunek. Autorytet medialny ma wizerunek i styl bycia, jest o nim głośno, imponuje innym; autorytet tradycyjny zaś podziwiany jest za to, jaki jest. Autorytet tradycyjny uczy, autorytet medialny bawi³².

Niektórzy piszą o zacieraniu się granicy między autorytetem a idolem, a nawet celebrytą³³. W innym ujęciu – przeciwnie: promocja autorytetów fałszywych wiąże się z próbą eliminacji autorytetów prawdziwych, którym przyczepia się etykietkę dogmatyków, fanatyków, fundamentalistów³⁴.

KREOWANIE AUTORYTETÓW MEDIALNYCH

Opisane wyżej opozycje, przeciwstawiając sobie autorytet we właściwym sensie tego słowa (prawdziwy, tradycyjny, rzeczywisty itd.) autorytetowi medialnemu (fałszywemu, pozornemu itd.), kierują uwagę ku procesowi kreowania tych drugich. Jak pisze Barbara Sobczak, kreowanie autorytetu można opisać jako akt retoryczny, którego celem jest stworzenie podmiotu do określonych zadań i na użytek nadawcy medialnego³⁵,

²⁹ M. Drożdż, *Medialne autorytety i idole*, „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2008, [nr] 1, s. 62.

³⁰ W. Stróżewski, *Mała fenomenologia autorytetu*, „Ethos” 1997, nr 1, s. 34.

³¹ P. Tarasiewicz, *Pseudoautorytet zdemaskowany*, „Człowiek w kulturze” 2011-2012, [nr] 22, s. 104.

³² M. Janiak, *Możliwości antropologii komunikacji w rzeczywistości zmediatyzowanej – na przykładzie funkcjonowania pojęcia autorytetu*, *Via Communicandi. Prace z antropologii komunikacji i epistemologii społecznej*, red. B. Sierocka, Wrocław 2012, s. 53-68.

³³ A. Michniuk, K. Bartkowiak, *Medialna postać „znaczącego Innego” a wychowanie współczesnego dziecka*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2021, vol. 16, nr 4 (62), s. 65; M. Janiak, *Możliwości antropologii komunikacji...*

³⁴ P. Tarasiewicz, *Pseudoautorytet zdemaskowany...*, s. 113.

³⁵ B. Sobczak, *Kreowanie autorytetów...*, s. 227.

do realizowania funkcji uwiarygadniającej (medium) i nakłaniającej (do potwierdzania określonych tez), a także spełniającego funkcje marketingowe: zaspokajającego potrzeby widzów, przynoszącego zyski z oglądalności, służącego rozrywce, a także celom terapeutycznym³⁶.

Proces ten można podzielić na kilka etapów. Pierwszym jest wybór osoby – kandydatem do roli jest specjalista, niekoniecznie posiadający rzeczywiste umiejętności, jego kompetencje bywają nieweryfikowalne, główną kompetencją jest medialność. Drugi etap to wprowadzenie osoby do świadomości odbiorców; trzeci – zbudowanie jej wiarygodności; czwarty – poszerzanie zasięgu oddziaływania (odbywa się to poprzez strategię przeniesienia i przyznawanie autorytetowi medialnemu metakompetencji). Wreszcie ostatnim, piątym etapem jest zanikanie autorytetu medialnego, kiedy przestaje on spełniać funkcje, do których został powołany³⁷.

Jednym ze sposobów kreowania autorytetów medialnych jest realizacja i publikowanie badań zawierających listy osób wskazywanych przez respondentów jako autorytety. Obecność wśród osób wskazanych w sondażu można uznać za swoistą legitymizację statusu autorytetu: skoro bowiem jakaś osoba znajduje się na takiej liście, to znaczy, że określona liczba osób uważa ją za autorytet, czyli – w związku z tym – autorytetem jest.

Porównując sześć sondaży poświęconych autorytetom Polaków, przeprowadzonych w latach 2008-2022, których wyniki były publikowane w mediach³⁸, można zauważyć dużą rozbieżność wskazań, która prawdopodobnie zależy od momentu realizacji badania, typu próby (ogólnopolska, reprezentatywna dla całej populacji albo obejmująca np. tylko młodzież w określonym przedziale wieku), a także – może najbardziej – od samego sposobu zadania pytania. Autorytet może być opisany po prostu jako autorytet albo np. jako *osoba, którą Pan/Pani ceni i szanuje i z której opinią się liczy, osoba która wywarła na Pana(ią) wpływ lub osoba publiczna prezentująca cenione cechy czy poglądy*. Pytanie może: wskazywać, że chodzi o osoby żyjące; odróżniać autorytety osobowe od autorytetów życia publicznego; wreszcie, co może najważniejsze, może być prośbą o spontaniczne wskazanie (pytanie otwarte) albo o wybór osób z listy³⁹.

³⁶ Tamże, s. 231-232.

³⁷ Tamże, s. 235-244.

³⁸ Tytułem przykładu – sześć sondaży z lat 2008-2022: J. Żakowski, *Autorytety 2008*, „Polityka” 2008, 6 XI, [online] <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/274584,1,autorytety-2008.read>; *Komunikat z badań. Wzory i autorytety Polaków*, CBOS, Warszawa 2009, [online] https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_134_09.PDF; *Autorytet? Kuba Wojewódzki*, eKai, 16 VII 2009, [online] <https://www.ekai.pl/autorytet-kuba-wojewodzki/>; *Młodzi nie podziwiają ani Tuska, ani Kaczyńskiego*, „Wprost” 2011, 25 III, [online] <https://www.wprost.pl/kraj/237289/mlodzi-nie-podziwiają-ani-tuska-ani-kaczyńskiego.html>; *Kto dla Polaków jest największym autorytetem? Sondaż dla Onetu*, 11 XI 2016, [online] <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/kto-dla-polakow-jest-najwiekszym-autorytetem-sondaz-dla-onetu/r1bq9j>; *Sondaż. Prawie połowa Polaków nie ma żadnego autorytetu*, *polsatnews.pl*, 27 VI 2022, [online] <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-06-27/sondaz-prawie-polowa-polakow-nie-ma-zadnego-autorytetu/>, 30 III 2024.

³⁹ Porównanie tych sondaży i ich wyników mogłoby być tematem osobnego studium, jednak w niniejszym artykule zagadnienie to z braku miejsca zostało potraktowane w sposób szkicowy, jako wstęp do innej analizy.

Właśnie taka sytuacja wydaje się najlepiej ilustrować zjawisko kreowania autorytetów medialnych. Samo umieszczenie kogoś na liście potencjalnych autorytetów jest aktem nominacji, przyznaniem statusu autorytetu, zwłaszcza jeśli pytanie zawiera presupozycję i wprost sugeruje, że osoby z listy mogą być uważane za autorytety (są uważane przez realizujących badanie lub ich mocodawców), niezależnie od tego, jaką liczbę wskazań otrzymają (choć oczywiście im wyższa liczba wskazań, tym silniejsza legitymizacja danej osoby jako autorytetu).

Pokazanie kogoś jako autorytetu wskazanego w wynikach sondażu jest dowodem społecznego uznania, nawet jeśli po części jest ona wynikiem takiej, a nie innej formy pytania i arbitralnego określenia listy osób, o które się pyta. Nadal jednak można się zastanawiać nad skutecznością takich zabiegów: czy osoby wskazane w publikacji z wynikami sondażu faktycznie cieszą się społecznym uznaniem i są powszechnie akceptowane w roli autorytetu?

AUTORYTETY PUDELKA I ICH SPOŁECZNA PERCEPCJA

Poszukiwaniu odpowiedzi na to pytanie służy analiza, której wyniki zostaną zaprezentowane w niniejszym artykule. Materiałem badawczym jest publikacja portalu Pudelek z 5 kwietnia 2022 roku⁴⁰, prezentująca wyniki zamówionego przez ten portal sondażu na temat autorytetów, oraz dyskusja na forum odnosząca się do tych wyników.

Już sam tytuł publikacji – *Który celebryta jest dla Polaków AUTORYTETEM? Króluje jedno nazwisko (SONDAŻ)* – można uznać za akt perswazji i kreacji, sugeruje on bowiem, że celebryci generalnie mogą być autorytetami; pytanie tylko którzy. Zbitka celebryta/autorytet, dla niektórych oksymoron, funkcjonuje tu jako coś oczywistego. Ponadto słowo „sondaż” sugeruje, że badanie ma charakter naukowy, i legitymizuje tezy artykułu jako „udowodnione”, odzwierciedlające opinię społeczeństwa. Można więc powiedzieć, że autorytet nauki, a konkretnie badań społecznych, wspiera przekaz plotkarskiego portalu, iż celebryci mogą być autorytetami.

Publikacja omawia wyniki badania przeprowadzonego w kwietniu 2022 roku (a więc tuż przed publikacją) przez firmę IBRIS na próbie 1000 respondentów; nie podano, czy badanie miało formę wywiadu telefonicznego czy wywiadu bezpośredniego.

Pytanie sondażu można uznać za sugerujące: *Proszę powiedzieć, na ile następujące osoby są dla Pana/Pani autorytetem: liczy się Pan/Pani z ich zdaniem i/lub opinią w różnych sprawach?* Zakłada ono, że osoby te są autorytetami, a respondent ma tylko ocenić, w jakim stopniu.

Na liście „autorytetów” z badania znalazło się piętnaście osób, które uzyskały następujące ilości wskazań: 1. Robert Lewandowski – 59%; 2. Anna Lewandowska – 44,3%; 3. Maciej Stuhr – 42,9%; 4. Maja Ostaszewska – 40,1%; 5. Krystyna Janda – 31,4%;

⁴⁰ Dymek, *Który celebryta jest dla Polaków AUTORYTETEM? Króluje jedno nazwisko (SONDAŻ)*, Pudelek, 5 IV 2022, [online] <https://www.pudelek.pl/ktory-celebryta-jest-dla-polakow-autorytetem-kroluje-jedno-nazwisko-sondaz-6753205307529760a>, 29 III 2024.

6. Filip Chajzer – 27%; 7. Barbara Kurdej-Szatan – 23,1%; 8. Kinga Rusin – 22,5%; 9. Edyta Górniak – 18,8%; 10. Małgorzata Rozenek – 17,9%; 11. Tomasz Lis – 17,7%; 12. Julia Wieniawa – 17,4%; 13. Ida Nowakowska – 16,8%; 14. Jacek Kurski – 14%; 15. Jarosław Jakimowicz – 11,8%.

Wyniki sondażu zaprezentowano w dwóch grupach: *najpierw osiem osób, które uzyskały największą ilość wskazań (od Roberta Lewandowskiego do Kingi Rusin), a następnie siedem osób o najniższej liczbie wskazań (od najrzadziej wskazywanej do najczęściej – czyli od końca: od Jarosława Jakimowicza do Edyty Górniak)*. Artykuł opatrzone komentarzem Marcina Dumy, szefa IBRIS, oraz analizą wskazań w różnych grupach, m.in. z uwzględnieniem wieku i wykształcenia respondentów⁴¹.

Na forum pod artykułem rozgorzała dyskusja. Łącznie znalazło się tam 428 komentarzy (postów), a licząc z odpowiedziami – 581 wpisów. Wpisy te były komentowane poprzez symbole łapki w górę i łapki w dół; frekwencja tych wskazań może być dodatkową miarą odzwierciedlającą przez poszczególne komentarze opinię ogółu, a także relację ilościową osób popierających dany wpis i niezgadających się z nim.

Zbiór komentarzy wraz z ich oceną można potraktować jako studium potocznego myślenia o autorytetach. Oczywiście dyskurs wokół artykułu z portalu plotkarskiego nie odzwierciedla opinii całego społeczeństwa, jest bowiem zawężony do wypowiedzi czytelników tego portalu, i to tylko do tych, którzy przeczytali analizowany artykuł, a ponadto zdecydowali się go jakkolwiek skomentować. Ewentualnej aprobaty czytelników Pudelka dla aktu kreacji autorytetów w artykule prezentującym sondaż nie można przenosić na całą populację. Jednak ewentualny krytycyzm tej grupy wobec kreowania celebrytów na autorytety mógłby być ciekawym ustaleniem badawczym – mógłby świadczyć pośrednio o przynajmniej takim samym, a być może nawet większym, krytycyzmie całej populacji.

Podczas analizy zbioru 581 wpisów postawiono następujące pytania badawcze:

1. Jaka jest reakcja odbiorców na zawartą w tytule zbitkę celebryta/autorytet, czy akceptują proces kreacji autorytetów widoczny w materiale portalu Pudelek?
2. W jakich kategoriach jest definiowany autorytet: cechy kwalifikujące i dyskwalifikujące, a więc jakie są wymiary postrzegania autorytetu?
3. Kto jest akceptowany przez komentujących w roli autorytetu, a kto nie (spośród obecnych na liście)?
4. Na ile model naukowy autorytetu pokrywa się z potocznym, ujawnionym w dyskursie wokół publikacji Pudelka?

CZY CELEBRYTA MOŻE BYĆ AUTORYTETEM?

Z analizy frekwencyjnej postów pod artykułem wynika, że znacznie częściej wyrażany był krytycyzm wobec zawartej w artykule tezy, iż celebryci mogą być autorytetami: wśród 581 wpisów było 247 komentarzy negatywnych wobec tej tezy i tylko 51

⁴¹ Tamże.

pozytywnych (pozostałe trudno zakwalifikować jako pozytywne lub negatywne, bo nie odnoszą się *explicite* do głównego tematu (np. [Poeta 11/0] *A prawda jest taka, że trzeba zjeść tik taka!* albo [Zxx 16/5] *Na Ukrainie znaleziono ciała dzieci poniżej 10 roku życia totrurowane i gwałcone*⁴²) lub trudno je w ogóle jednoznacznie zinterpretować (np. wpisy w rodzaju [Gop 11/0] *Buhahaha hahahaha*).

Komentarze negatywne odnosiły się krytycznie do statusu postaci w sondażu jako „autorytetów” (był on kwestionowany), do samego sondażu – jego metodologii, doboru próby, jej reprezentatywności (np. liczne komentarze, że sondaż *był chyba robiony tylko wśród widzów TVN*) – i ogólnie do uczciwości badania (sugestie, że sondaży był „opłacony”, czyli wyniki nie były rzetelne, raczej odzwierciedlały czyjeś interesy).

Najlepszym podsumowaniem oceny tezy artykułu będą cztery najpopularniejsze wpisy na forum:

[matko jedyna_1407/18] *Rany wśród kogo był robiony ten sondaż? Gdzie prawdziwe autorytety.*

[Michu_1191/132] *Widzę, że Lewandowscy w płaceniu za manipulację opinią publiczną przebijają sami siebie. Ja na serio mam dość tych wszystkich kłamstw. Rowy kopać, a nie na świecznik.*

[Mka 877/17] *no same autorytety, tyle ich, że aż nie wiedziałabym na kogo zagłosować.*

[Gocha 812/68] *Lewa autorytetem? Pani od fikolków ma być dla kogoś autorytetem? Chyba dała kogoś kto nie grzeszy intelektem!!!*

Jak widać, w tych wpisach zdecydowanie dominuje krytycyzm wobec statusu osób z listy jako autorytetów: nie są one uważane za prawdziwe autorytety, sugeruje się promocyjny i komercyjny charakter materiału, wreszcie negatywnie komentowana jest obecność na liście osoby mającej zawężone kompetencje, nieuprawniające do ogrywania takiej roli (*pani od fikolków*), akceptowanej w niej tylko przez osoby niemądre. W przypadku każdego z przytoczonych wyżej najpopularniejszych wpisów dominują głosy poparcia, wielokrotnie przeważające nad głosami krytycyzmu wobec zawartych w nich opinii.

Wśród pozostałych komentarzy odnoszących się bezpośrednio do tezy artykułu było 31 takich, które kwestionowały samą zbitkę pojęć celebryta/autorytet.

20 z nich zwracało uwagę na sprzeczność tych pojęć, ich wzajemne wykluczanie się:

[Bryndza 12/2] *„Celebryci autorytetami”.... Przecież to zdanie to oksymoron !! Poza tym przeraża mnie sam fakt, że są ludzie dla których Ostaszewska i Sztur są autorytetami !! O reszcie nie wspinając*

[b.rysiek 35/0] *Zaczniemy od tego, że słowa „celebryta” i „autorytet” wzajemnie się wykluczają.*

[Gość 30/0] *Żaden celebrytka nie powinien być autorytetem, każdy z nas ma swój rozum! Świat celebrytów to sztuczny świat*

⁴² W nawiasie kwadratowym nick osoby komentującej, dalej liczba głosów popierających (łapka w górę) i krytycznych wobec wpisu (łapka w dół). We wszystkich cytowanych komentarzach pisownia oryginalna. Wprowadzono tylko minimalne korekty edytorskie zwiększające czytelność (spacje itp.).

[Geschenk 30/0] *Celebryta i autorytet?? Przecież jedno wyklucza drugie...*

[rrrr 29/1] *żaden, nikt z celebrytów nie jest autorytetem. nie róbcie ludziom wody z mózgu*

[Romek 27/0] *celebryta, to zaprzeczenie pojęcia autorytet.*

[Gosc 29/1] *Dla mnie żaden celebryta nie jest autorytetem*

[ATM 27/0] *Celebryta to osoba znana z tego że jest znana. Np. seryjny morderca też jest celebrytą, ale czy to jest autorytet ?*

[John 24/0] *Celebryci są po to żeby się trochę z nich pośmiać nie wywierają autorytetu na nikim*

[Izabela 21/0] *Celebryta autorytetem ???? Ahahahahaha, OBY ŻADEN !! Celebryta autorytetem, a to dobre...*

Kolejne 11 wpisów zawierało sugestię, iż doszło do pomyłki – ktoś błędnie rozumie pojęcie autorytetu i powinien zajrzeć do słownika:

[Kolo 36/0] *Z tego sondażu to nawet śmiać się nie mogę, co za bzdury, jakie autorytety, wiecie w ogóle co to znaczy autorytet ?! Pudel co za dno, wstydz się !*

[Judyta 29/0] *Pudel, żaden Celebryta nie może być autorytetem ! Czy aby na pewno znasz znaczenie tego słowa? Pomieszałeś; sportowca, aktora, celebrytki, tytuł nie pasuje do treści.Ogarnij się Pudel.!*

[Bhjjnbbhhh 25/0] *Chyba inaczej pojmuję słowo autorytet*

[Ona 20/0] *Ludzie chyba nie rozumieją, co znaczy słowo autorytet.*

WYMIARY POSTRZEGANIA AUTORYTETU PRZEZ CZYTELNIKÓW PUDELKA

Ponad 80 postów zawierało komentarze pośrednio lub bezpośrednio definiujące pojęcie osobowego autorytetu i oczekiwania wobec niego. Można w nich odnaleźć pięć wymiarów postrzegania takich osób: eksperckość, komunikacja, moralność, stosunek do wspólnoty, sukces.

1. Eksperckość (23 posty)

Wymiar ten odnosił się do wykształcenia i kompetencji intelektualnych, niezbędnych zdaniem komentujących do odgrywania roli autorytetu. Chodzi tutaj o obszary uznawane za ważne, użyteczne społecznie (*profesor który np. Operuje tętniaki głowy czy zakłada stenty i ratuje życie albo osoby ze ścisłą wiedzą, które coś wnoszą dla ludzkości a nie stanowią rozrywkę*), a także o posiadanie realnej, udokumentowanej wiedzy z danego zakresu. Osoby z listy nie zasługiwały na miano autorytetów właśnie z powodu braku

tych cech. Jeśli w opinii komentujących ktoś z bohaterów sondażu miał te cechy – mógł być ewentualnie za autorytet uważany, ale w zakresie swoich kompetencji.

[Zux 17/3] *jaki kraj takie autorytety, nei pisarze, profesorowie, intelektualiści, albo choć artyści, tylko kopacz piłki i jego pusta żonka, całe szczęście że nie mieszkam w tym kraju*

[Hi hi ha 13/0] *Autorytet to oni pokazują w swoich postach i występach. Alfy i Omegi intelektu*

[Lena 17/11] *Lewandowski jest dobrym piłkarzem ale przepraszam w czym on może być dla mnie autorytetem? Tylko w kopaniu piłki. A jego żona? Nigdy nic mądrego nie powiedziała. Tylko ćwiczenia? Ja nie ćwiczę jestem starsza od niej ale figure mam lepsza (mam talie.) Dla mnie autorytetem może być tylko Kinga. Nie zawsze się z nią zgadzam ale lubię osoby inteligentne.*

[Hmm 26/29] *No co jak co ale Rusin czy Wieniawa czy Lewandowska to nie autorytety!! To celebryci. Autorytetem może być profesor który np. Operuje tętniaki głowy czy zakłada stenty i ratuje życie ale nie te osoby. Na czym oni się znają? Na gimnastyce czy śpiewaniu? Masakra. Wole osoby ze ścisłą wiedzą, które coś wnoszą dla ludzkości a nie stanowią rozrywkę. W dobie wojny to będą zera niekompetentne.*

[Lalka 21/5] *Kopacz piłki z wątpliwym wykształceniem wyższym autorytetem polaków XD Zaraz za nim jego żona, również zamieszana proceder „przyspieszonego dokształcania się”, znana z tego, że nie znając się na odżywianiu daje odnośnie jego rady. Ten kraj nie jest do uratowania.*

[Anna 16/0] *Tak tak my już wiemy... celebryci myślą, że są ekspertami w dziedzinach medycyny, ekologii, mody, klimatu, polityki, macierzyństwa itd. Zeby chociaż w jednym byli dobrzy.*

2. Komunikacja (13 postów)

Drugi wymiar autorytetu to umiejętności komunikacyjne, odnoszące się (2.1) zarówno do samej sprawności mówienia, pisania czy argumentowania, jak i do (2.2) aktywnego zabierania głosu w debacie publicznej, wypowiadania się na ważne tematy, czyli do korzystania z tych umiejętności w praktyce. Umiejętności komunikacyjne to w opinii komentujących także (2.3) kultura wypowiedzi, szacunek dla innych, wypowiadanie się bez agresji.

Brak którejś z tych umiejętności odbiera prawo do bycia nazywanym autorytetem.

2.1. Elokwencja i argumenty

[bzdura 13/2] *co za bzdura, pudel ośmieszasz się! To prawda, ci ludzie są znani, dobrze zarabiają, no ale na tym kończą się ich „zalety”, poza tym oni absolutnie NIC sobą nie*

reprezentują, większość zdania nie potrafi sensownego sklecić! No chyba, że są autorytetami od zarabiania pieniędzy...

[Szok 18/0] *Wieniawa? (...) Ptziecz ta laska nie potrafi nawet sklecić poprawnie zdania „po polskiemu”*

[Iga 15/13] *Ale autorytety □♀ moim zdaniem tylko maja Ostaszewska zasługuje na uznanie, trochę też Kinga Rusin. ma swoje zdanie i ma argumenty. reszta śmiech na sali. oczywiście wyrażam tylko swoją opinię.*

[Scenka 6/22] *ja uważam że ktos taki jak Rusin mogłby byc autorytetem, jest czytana, zawsze wypowiada sie bazując na argumentach, nie obraza.*

2.2. Wypowiadanie się na ważne tematy

[Kulka 26/1] *Pana Roberta szanuję i podziwiam ale czy wypowiada się na ważne tematy? Nie sądzę.*

2.3. Kultura wypowiedzi

[Dori 21/5] *Stuhr, Rusin - serio? Ogólnie to NIKT z podanych nie jest dla mnie autorytetem. Ale z podanej listy największy szacunek jednak dla Lewandowskich - niezależnie od swoich poglądów, przynajmniej nie obrażają innych, zachowują się kulturalnie i zajmują się przede wszystkim tym czym powinni, czyli swoimi dziedzinami. Nie lubię tych wszystkich gwiazdek rozszczękanych, plujących jadem, wszystkowiedzących specjalistów od wszystkiego, obrażających innych.*

3. Moralność (20 postów)

W opinii komentujących wyraźnie zaznaczył się wymiar moralny autorytetu: powinna to być osoba, która (3.1) może być wzorem do naśladowania, zachowuje się w sposób skromny, powściągliwy. Dyskwalifikujące są z tego punktu widzenia (3.2) konkretne występki (np. handel ludźmi, zdrady), a także (3.3) hipokryzja, niespójność deklaracji i czynów oraz (3.4) nieuczciwość w kwestiach finansowych, podatkowych, ogólnie zachłanność na dobra materialne. Osoby, którym można postawić tego rodzaju zarzuty, nie mogą zdaniem komentujących odgrywać roli autorytetu.

3.1. Bycie wzorem do naśladowania, skromność w cenie

[Fkapię 11/1] *Autorytet to osoba z której chcemy brać przykład, która odnosi sukcesy w życiu prywatnym i zawodowym. Ktoś inteligentny, empatyczny, skromny i pracowity.*

Jak celebryta może być autorytetem? W czym? Show-biznes kojarzy się raczej z demoralizacją i degeneracją. A prawdziwych sportowców nie stawiałabym w jednym rzędzie z Rusin, Rozenek czy Wieniawa.

[GAWL 13/35] *Lewandowsy to normalni ludzie żyją jak ludzie nie wynoszą się i nie robią żadnych skandali a cała reszta rusin stur ostaszewska toż to szkodniki jakie to autorytety dajcie spokój*

[Anka 200/12] *Niektóre z tych osób, jak np Rusin mogą być autorytetem. Już tłumaczę czemu: bo pokazują, że da się mimo odejścia męża, posiadania dwójki dzieci, i pracy, iść do przodu, że można w wieku nie 25, a więcej lat! pojechać za granicę, żyć tam, realizować się i być szczęśliwą!!*

[Rita 35/2] *Lewandowski jako autorytet to tyle tylko, że dużo musiał ćwiczyć na boisku żeby osiągnąć sukces. Ale z drugiej strony narcyz bo o sobie pisał magisterkę i raczej się nie musiał tutaj wysilać.*

[Gosc 9/1] *Autorytet,, człowiek wielu talentów, nie dający się kupić, aktor, piosenkarz, tancerz, producent, nie gwiazdorzy, nie odbija mu palma popularności (...)*

[Meg 14/0] *Odpowiedz No autorytety po byku...buntowanie, nagadywanie, nos zadarty do granic możliwości. Kto robił ten sondaż, TVN? Filip Chajzer autorytetem, chyba dla dziesięciolatka. Głowa boli jak się to czyta*

3.2. Występki dyskwalifikują

[CEBOS 25/0] *Ale jaja chyba jakiś gimnazjalista robił wam ten sondaż bo nic się w nim nie klei. Dobrze że nie wyszło wam że reżyser/ pedofil Polański jest największym autorytetem :)))) jak można tak manipulować ludźmi. Ale wielu wam uwierzy - niestety :(*

[Marta 12/7] *przeraza mnie, że jakimowicz dostał jakiegokolwiek głosu, typ który przyznał się do handlu ludźmi*

[Karolina 6/16] *Bardzo lubię ide nowakowska bo to wartościowa osoba która ceni moralność i wyższe wartości. Ma klasę i jest uczciwa w swoich poglądach, nie da się jej kupić jak lewicowych celebrytów w typie karolaka który zaraził wiole hpv przez swoje zdrady*

[Styl życia: Szok 18/0] *Wieniawa? Autorytet w odwiedzaniu wc na melanżu i robieniu dziar na zaszyfowanych matach.... No i piciu drinków każdego dnia... (...)*

3.3. Hipokryzja, niespójność deklaracji i czynów dyskwalifikuje

[Adonis17/3] *Kinga Rusin, wybitny autorytet w dziedzinie ekologii. Kinga ratuje planetę jeżdżąc po Warszawie autem wielkości czołgu, odwiedzając egzotyczne zakątki za pomocą odrzutowców, eksponując coraz to nowe „stylizacje” i promując kupowanie psów z hodowli. Aha, porzucając swoje konie na łaskę i niełaskę ludzi. Ten plebiscyt*

to znak czasów. Decydenci wyraźnie dają do zrozumienia, że uważają odbiorców za amebę.

3.4. Oszustwa, nieuczciwość, zachłanność złe

[Ktękp 16/0] *Yyyyyy gość, który kupił sobie dyplom i oszukiwał na podatkach? A na drugim miejscu jego żona? Czyżby ten sondaż też sobie kupił?????*

[Nienie 2/4] *Typiarz, który promuje pseudohodowlę i przez lata był twarzą chińskiej marki, którą google odciął od swoich usług ze względu na to, że są uzasadnione podejrzenia, że w sposób nieuprawniony zbiera informacje o użytkownikach swoich produktów autorytetem? Poważmy ty jesteś?*

[Tax 5/0] *Lewandowscy to w rankingu zachłanności mogą być na czele co najwyżej. Zarabiają krocie a i tak jeszcze kantują na podatkach.*

4. STOSUNEK DO WSPÓLNOTY (9 POSTÓW)

Osobnym wątkiem, poniekąd związanym z poprzednim, był stosunek do wspólnoty. Czytelnicy Pudelka pośrednio wyrażają oczekiwanie, by osoba ciesząca się statusem autorytetu manifestowała przywiązanie i pozytywny stosunek do Polski i Polaków. Jako dyskwalifikujące zachowania wskazywano dystansowanie się do kraju i rodaków, wyrażanie negatywnych emocji pod ich adresem. Czytelnicy uznali za oburzające, że osoby, które wstydzą się Polski i Polaków, czy wręcz wyrażają nienawiść wobec nich, mają być uznawane na autorytety.

[matkaPL 77/6] *nastaly takie czasy, że wystarczy pluć na Polskę i Polaków i media robią z takich autorytet. Nasi dziadkowie, którzy życie oddali za naszą Ojczyznę przewracają się w grobach*

[Gość 44/2] *Piłkarz autorytetem, albo Stuhr co na kazdym kroku pluje na Polaków.*

[VIP 34/15] *Jedynie Robert zasługuje by byc autorytetem dla innych. Stuhr, Rusin czy Ostaszewska to jakis ponury zart. Czym sobie zasluzyli, szczuciem ludzi na siebie, tym, ze wstydza sie Polski? Nie badzcie smieszni!!!*

[Xyz 12/1] *boze. ludzie którzy nie mają nic wspólnego z polska. albo mówią jak jej nienawidzą*

5. SUKCES (16 POSTÓW)

Wyraźnie zaznaczył się też w komentarzach wątek sukcesu jako wymiaru postrzegania autorytetów, choć był on oceniany ambiwalentnie. Jedni (5.1) dystansowali się od

łączenia sukcesu z byciem autorytetem, od automatycznego traktowania jako autorytetu kogoś, kto odniósł sukces, nawet jeśli ten sukces jest sam w sobie chwalebny. Inni przeciwnie, zauważali (5.2) związek autorytetu z sukcesem (zwłaszcza gdy ktoś na ten sukces osiągnął dzięki własnej pracy), choć też nie zawsze oceniali to pozytywnie. Jedni i drudzy oceniali sukces w pakiecie z innymi cechami osoby: sukces był wartością, o ile nie wiązał się z zachowaniami uważanymi za naganne.

5.1. Sukces to nie autorytet

[Taaa 42/4] *Co za ściema! Czy oni naprawdę wierzą, że ludzie są aż tak głupi, żeby w to uwierzyć? Piłkarz – sprawny fizycznie, kopie piłkę (mocno), uderza ją też innymi częściami ciała, w tym głową (ofiarnie), co jest o tyle ciekawe, że najwyraźniej autorytet i myślenie nie muszą iść w parze... (...) zastanawiające jest, że próbuje się robić autorytety z ludzi, którzy nie za bardzo się do tego nadają – taki sportowiec, zwłaszcza ten z sukcesami, przecież nie za bardzo miał czas, żeby coś czytać, myśleć, masakra...*

[Gosc 46/5] *największy sukces odniósł Lewandowski natomiast jeśli chodzi o wzorce żaden z nich nie jest dla zwykłych ludzi autorytetem, mamy więcej rozumu i zasad moralnych niż ci ludzie !*

[I tyle 22/2] *Podziwiam Lewego za to co osiągnął bo osiągnął to tylko swoim talentem i ciężką pracą, ale to nie oznacza że jak reklamuje jakiś towar to lecę kupić a tym bardziej nie zamierzam przytakiwać mu we wszystkim co mówi. A wszystkich innych mam w..*

5.2. Autorytet pochodną sukcesu

[Nick 31/1] *Widać, że osoby biorące udział w sondażu utożsamiały autorytet z mamoną, w tym kraju to wszystko możliwe.*

[Kaja 19/4] *Największy anty autorytet Rozenek ze swoimi koneksjami, nachalnością i cwaniactwem, Największy autorytet Lewandowski za determinację i osiągnięcia*

[@Agi 5/1] *Oczywiście. Robert przeszedł długo i kreta drogę by być na szczycie, w tym sensie może być autorytetem, inspiracją dla innych młodych chłopaków, którzy dopiero zaczynają karierę. Poza boiskiem też, nie przynosi raczej wstydu. Ty tego nie rozumiesz?*

[Niestety 24/0] *Skoro Lewy wygrał to mamy obraz Polaków - nam tak naprawdę imponuje kasa mimo że udajemy że jest inaczej. Z tych młodszych znanych osób on osiągnął największy sukces finansowy i jak widać to wystarcza na bycie autorytetem. A że dyplom ma kupiony to już większość zapomniała*

AUTORYTETY WEDŁUG CZYTELNIKÓW PUDELKA

Czytelnicy Pudelka wymienili też kilkanaście osób, które osobiście uznawali za autorytety i uzasadniali swoje stanowisko. Znalazły się wśród nich m.in. osoby z rodziny, Zbigniew Religa, Iga Świątek, Wołodymir Zelenski, Józef Piłsudski, Andrzej Nowak, Marcin Dorociński, Leszek Pietrzak. Z listy autorytetów w sondażu firmy IBRIS wskazywano również na Roberta Lewandowskiego (często z zawężeniem jego autorytetu do spraw piłki nożnej) oraz na Kingę Rusin, choć do postu określającego ją jako autorytet więcej osób odniosło się krytycznie niż pozytywnie. Jako autorytet wymieniano także Macieja Stuhra (choć ta postać wzbudzała duże kontrowersje na forum), profesora Miodka, Monikę Brodkę, Kasię Nosowską i Izabelę Kisio Skorupę (wskazania te nie były szerzej uzasadniane).

1. Osoby z rodziny:

[Kama 36/10] *Współczuję tym głosującym. Dla mnie autorytetami byli mój Tata i Dziadkowie. Nauczyli mnie myśleć samodzielnie i być dobrym człowiekiem.*

[Ula 17/0] *Moim autorytetem jest zmarła babcia...to prawdziwa postać z krwi i kości, przeżyła wojnę, miała serce i nigdy nie była bogata...może nie miała szczęścia by zostać celebrytą. jest najjasniejsza gwiazda na niebie*

2. Zbigniew Religa:

[Jeju 30/4] *Wiecie kto dla mnie był i jest największym autorytetem?? Nie nie papież. Profesor Religa.*

3. Iga Świątek:

[Margerita 26/3] *Celebryta i Autorytet, to słowa które nie powinny występować obok siebie. Osoby z show-biznesu ogląda się dla Show - żeby się pośmiać. Nikt z nich nie jest Autorytetem, bo niby w czym? Wyjątkiem jest Lewandowski, który jest sportowcem, nie celebrytą. Sportowiec może być autorytetem - moim jest Iga (za talent, samozaparcie, ciężką pracę, sukcesy, rozsądek i pracowitość). A Stuhr, Rozenek, Rusin, Ann i ta cała reszta niby czym może komuś imponować?*

4. Włodimir Zelenki:

[Iguana 26/1] *A teraz połóżcie sobie na szali te „autorytety” i - nie szukając daleko - pana prezydenta Zeleńskiego. Widzicie różnicę w ciężarze gatunkowym? Zaczynacie rozumieć prawdziwe znaczenie słowa „autorytet”?*

[Kaya 22/1] *Hahahahahahahahahahaha celebryci autorytetami??? Dla mnie na dzisiaj autorytetem jest Zeleński, mądry, odważny mężczyzna, mężczyzna który był CELEBRYTĄ, a stał się MĘŻEM STANU! Podziwiam i szanuję!*

5. Józef Piłsudski:

[Realnie 19/2] *Jedyny autorytet czasów nowożytnych jaki Polska ma i miała, to Józef Piłsudski ... Amen*

6. Andrzej Nowak:

[Gościu 17/0] *Czym jest autorytet ? całe to towarzystwo do kosza!!!!!!!!!!!!!! zaczynając od Lisa i Kurskiego o tych aktorzynach, celebrytach nie wspomnę. Autorytetem dla mnie może być prof Andrzej Nowak, człowiek z ogromną wiedzą historyczną, piszący wspaniałe książki a przy tym wspaniały człowiek. takich ludzi mimo wszystko mamy sporo. Kreuje się na autorytety miernoty, tchórze którzy nie znają rzeczywistości, żyją w swoim celebryckim świecie ach..... dajmy sobie spokój*

7. Marcin Dorociński:

[Viola 17/1] *Dla mnie autorytetem wśród znanych ludzi w Polsce może być jedynie pan Marcin Dorociński. Znakomity aktor, wspaniały człowiek, który nie chwali się tym, że ma ogromne serce dla zwierząt.*

8. Leszek Pietrzak:

[Żenada 4/1] *Dla mnie autorytetem w obecnej sytuacji jest Pan Leszek Pietrzak, polecam filmy na YT, Pan z ogromną wiedzą i przedstawia sytuację, która się dzieje na naszych oczach, historyk, zajrzyjcie oczy Wam się otworzą*

9. Robert Lewandowski:

[Kamil 14/4] *Ku.wa! Lewandowscy autorytetami? Ludzie chyba nie rozumieją tego terminu. Odnieśli sukces, a zwłaszcza Robert Lewandowski, ale autorytetem to on jest co najwyżej w zakresie piłki nożnej. Ona w zakresie bycia żoną znanego piłkarza i zarabiania na tym pieniędzy. Autorytety?! Aż żal du.ę sciska w jakim kierunku idzie ten kraj? (...)*

10. Kinga Rusin:

[Scenka 6/22] *ja uważam że ktos taki jak Rusin mogłby byc autorytetem, jest czytana, zawsze wypowiada sie bazujac na argumentach, nie obraza.*

Cechy, na które wskazywano przy uzasadnianiu własnego wyboru, odnosiły się albo do drogi życiowej i przymiotów osobowych (zasług, cnót, które przejawiały się życiu osób uznanych za autorytety), albo do wpływu na piszącego post, albo do wartości wniesionych do wspólnoty przez życie i aktywność przywoływanych autorytetów.

PODSUMOWANIE

W podsumowaniu analizy można wskazać cechy, które zdaniem czytelników Pudelka powinien mieć człowiek godny miana prawdziwego autorytetu:

1. Osoba o odpowiednim wykształceniu, ekspert w ważnej dziedzinie lub chociaż w czymś konkretnym. Na pewno taką dziedziną nie jest rozrywka.
2. Ktoś, kto wypowiada się na ważne tematy, uczestniczy w życiu publicznym, ma coś wartościowego do powiedzenia.
3. Osoba elokwentna, wypowiadająca się sprawnie, cechuje ją stonowany styl wypowiedzi, kultura, brak agresji.
4. Człowiek, który w ogólnym sensie dobrze się prowadzi, unika skandali i zachowań niegodnych; człowiek uczciwy, unikający wywyższania się, wykazujący spójność między swoimi deklaracjami a czynami.
5. Ktoś, kto może być wzorem dla innych; godny naśladowania.
6. Ktoś, kto ma pozytywny stosunek do własnego kraju i do rodaków; wyraża dumę z przynależności do wspólnoty (nie manifestuje wstydu i nienawiści).
7. Człowiek, który odniósł sukces – o ile zawdzięcza go własnej pracy i wytrwałości, a nie koneksjom.

Lista ta obejmuje zarówno cechy ujmowane w słownikach i literaturze przedmiotu, jak i takie, które komentujący na Pudelku internauci uogólniają z obserwacji zachowań osób publicznych: i tych pozytywnych, i tych, które dyskwalifikują kogoś jako autorytet. Do cech kanonicznych należą eksperckość, przymioty moralne i bycie wzorem

dla innych. Cechy wskazywane przez czytelników Pudelka, a nieobecne w słownikach (choć czasem wskazywane w literaturze przedmiotu), to elokwencja i kultura wypowiedzi, pozytywny stosunek do wspólnoty oraz bycie człowiekiem sukcesu, o ile ktoś zawdzięcza go sobie.

Powyższe cechy, nawet jeśli nie pokrywają się w pełni z wzorcem prawdziwego autorytetu, opisywanego w literaturze naukowej, są mu jednak bardzo bliskie. Z całą pewnością są bliższe wzorcowi autorytetu niż autorytetu pozornego, fałszywego, pseudoautorytetu czy autorytetu medialnego. Warto w tym miejscu przypomnieć myśl Michała Drożdża, który zauważył, iż potrzeba autorytetu u ludzi łączy się z nieufnością – włączają oni często mechanizmy obronne wobec serwowanych im wzorów: *ludzie są coraz bardziej świadomi tego, że współczesna cywilizacja medialna stwarza sztuczne autorytety, na miarę ideologicznych czy komercyjnych potrzeb, wciągając człowieka w różne przestrzenie manipulacji*⁴³. Jak pokazała analiza komentarzy na forum pod publikacją Pudelka, czytelnicy tego portalu wykazują się wobec zjawiska kreowania autorytetów medialnych dość dużą ostrożnością.

BIBLIOGRAFIA

- Arct M., *Słownik ilustrowany języka polskiego*, Warszawa 1935/1996.
- Arendt H., *Co to jest autorytet?*, [w:] *Między czasem minionym a przyszłym*, przeł. M. Godyń, W. Madej, Warszawa 2011.
- Autorytet?* Kuba Wojewódzki, eKai, 16 VII 2009, [online] <https://www.ekai.pl/autorytet-kuba-wojewodzki/>.
- Bańko M., *Inny słownik języka polskiego*, Warszawa 2000.
- Bocheński J.M., *Co to jest autorytet?*, [w:] *Logika i filozofia. Wybór pism*, przeł. J. Parys, Warszawa 1993.
- Cialdini R., *Wywieranie wpływu na ludzi*, przeł. B. Wojciszke, Gdańsk 1994.
- Dereń E., Polański E., *Wielki słownik języka polskiego*, Kraków 2008.
- Drożdź M., *Medialne autorytety i idole*, „Biuletyn Edukacji Medialnej” 2008, [nr] 1, s. 62-79.
- Dunaj B., *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2010.
- Dymek, *Który celebryta jest dla Polaków AUTORYTETEM? Króluje jedno nazwisko (SONDAŻ)*, Pudelek, 5 IV 2022, [online] <https://www.pudelek.pl/ktory-celebryta-jest-dla-polakow-autorytetem-kroluje-jedno-nazwisko-sondaz-6753205307529760a>.
- Howiecki M., *Strażnicy, żeglarze i błazny. Autorytety i media*, „Ethos” 1997, nr 1 (37), s. 64-73.
- Janiak M., *Możliwości antropologii komunikacji w rzeczywistości zmediatyzowanej – na przykładzie funkcjonowania pojęcia autorytetu, Via Communicandi. Prace z antropologii komunikacji i epistemologii społecznej*, red. B. Sierocka, Wrocław 2012.
- Komunikat z badań. Wzory i autorytety Polaków*, CBOS, Warszawa 2009, [online] https://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2009/K_134_09.PDF.

⁴³ M. Drożdż, *Medialne autorytety...*, s. 66.

- Kowalik S., *Czy potrzeba nam autorytetów na świecie*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2006, nr 2, s. 191-207.
- Kto dla Polaków jest największym autorytetem? Sondaż dla Onetu*, 11 XI 2016, [online] <https://wiadomosci.onet.pl/kraj/kto-dla-polakow-jest-najwiekszym-autorytetem-sondaz-dla-onetu/rbq9j>.
- MacIntyre A., *Krótką historią etyki*, przeł. A. Chmielewski, Warszawa 2013.
- Markowski A., Pawelec R., *Wielki słownik wyrazów obcych i trudnych*, Warszawa 2001.
- Michniuk A., Bartkowiak K., *Medialna postać „znaczącego Innego” a wychowanie współczesnego dziecka*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce” 2021, vol. 16, nr 4 (62) 2021, s. 57-67, <https://doi.org/10.35765/eetp.2021.1662.04>.
- Młodzi nie podziwiają ani Tuska, ani Kaczyńskiego*, „Wprost” 2011, 25 III, [online] <https://www.wprost.pl/kraj/237289/mlodzi-nie-podziwiają-ani-tuska-ani-kaczynskiego.html>.
- Pleszczyński J., *Status epistemologiczny autorytetu*, [w:] *Teorie komunikacji i mediów 5*, red. M. Graszewicz, Wrocław 2012.
- Sobczak B., *Kreowanie autorytetów medialnych*, [w:] *Retoryka wizerunku medialnego*, red. A. Budzyńska-Daca, A. Kampka, K. Molek-Kozakowska, Warszawa 2016.
- Sondaż. Prawie połowa Polaków nie ma żadnego autorytetu*, [polsatnews.pl](https://www.polsatnews.pl), 27 VI 2022, [online] <https://www.polsatnews.pl/wiadomosc/2022-06-27/sondaz-prawie-polowa-polakow-nie-ma-zadnego-autorytetu/>.
- Stróżewski W., *Mała fenomenologia autorytetu*, „Ethos” 1997, nr 1, s. 32-35.
- Szymczak M., *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1978.
- Tarasiewicz P., *Pseudoautorytet zdemaskowany*, „Człowiek w kulturze” 2011-2012, [nr] 22, s. 101-114.
- Żakowski J., *Autorytety 2008*, „Polityka” 2008, 29 XI, [online] <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/274584,1,autorytety-2008.read>.

Marek KOCHAN – doktor habilitowany, profesor Uniwersytetu SWPS, pracuje w Katedrze Kultury i mediów Uniwersytetu SWPS. Jest też członkiem Komisji Medioznawczej PAU. Jego zainteresowania badawcze to język i retoryka mediów, analiza dyskursu, wizerunek osób i instytucji, studia postkolonialne, debaty, etyka komunikacji. Autor ponad 50 prac naukowych, w tym książek *Slogany w reklamie i polityce* i *Pojedynki na słowa. Techniki erystyczne w publicznych sporach*; redaktor tomu *Sztuka debaty*.